

Parti av Nidelven med domkirken. (Fot. Schröder).

ELVEN

AV CHRISTIAN GIERLØFF

En herlighet uten like i Norges land er elven i domens by.

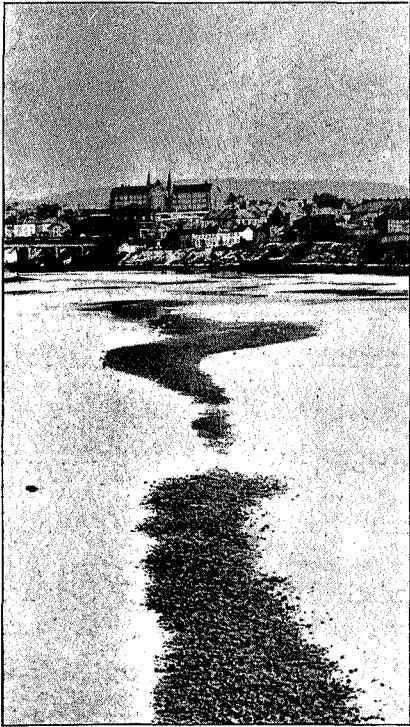
Oslo har forpøblet *sin* elv. Bergen har enda ikke gjort noe ut av Lille Lungegården. Lenger er Stavanger kommet med sitt Bredevann. Men Nidelven har muligheter som stiller alle tre i skygge.

Menneskene tykkes oss ofte underlige. De bygger et skyggenes rike og kaller det en by. De legger naturen øde, jevner den flat, de bygger lyset ute og stenger for utsynene.

Men i *denne* by, domens by, er husene lave, gatene favner lyset og åpner for utsikten. Og naturen har bakker og berg, åser og hauger og flater, skog og trær og grønt, og himmel og hav og fjerne snedekte fjell. Naturen er nærsagt allestedsnærværende i domens by.

Byen dveler i naturen, den er dens datter og dronning. Der er i denne by en dypt rotfestet, tettvoksen og rik hjemfølelse, en indre ro, et uuttalt velbefinnende, det er den dag idag en levende realitet at denne by er Norges gamle hovedstad. Der er for en vandringsmann noe usigelig velgjørende ved å ferdes i en by som har en sjel, og denne by *har* en sjel, byrg og trygg og ikke kveppen, men våken og eventyrlysten likevel.

Midt gjennom denne Norges midtstad kommer elven. Mektig og bred, men langsomt og stille, dvelende før den forener sig med fjorden. I et kjelent slyng — kjelent men majestetisk! — flyter den, blå som himlen, gjennom domens by, speilende rikets eldste og stolteste kultur. Midt gjennom byens masse, i et over-

Steinaurer i Nidelven ovenfor Elgeseter bro. (Fot. Schrøder).

legent flott og velført løp, gir den en gjennomstrømmende innsats av liv, bevegelse og lysvirkninger. Skiftende farvesymfonier, levende malerier.

Den er ikke noe underordnet eller sideordnet islett, den elven, den er det mest levende og karakteristiske, det delende og samlende, det centrale drag i byens billede. Naturens veldige og elegante gestus gjennom domkirkestaden. Den setter sving på hele byen.....

Men, som sagt, vi mennesker tykkes ofte underlige, og ofte får vi først sent øinene åpne for det vesentlige.

Byen er vakker og velflidd som meget få. I århundrer, kan man merke, har en bevisst skjønnhetsstreben kjempet for å få overtaket og prege den hele by. Og her er ofret —

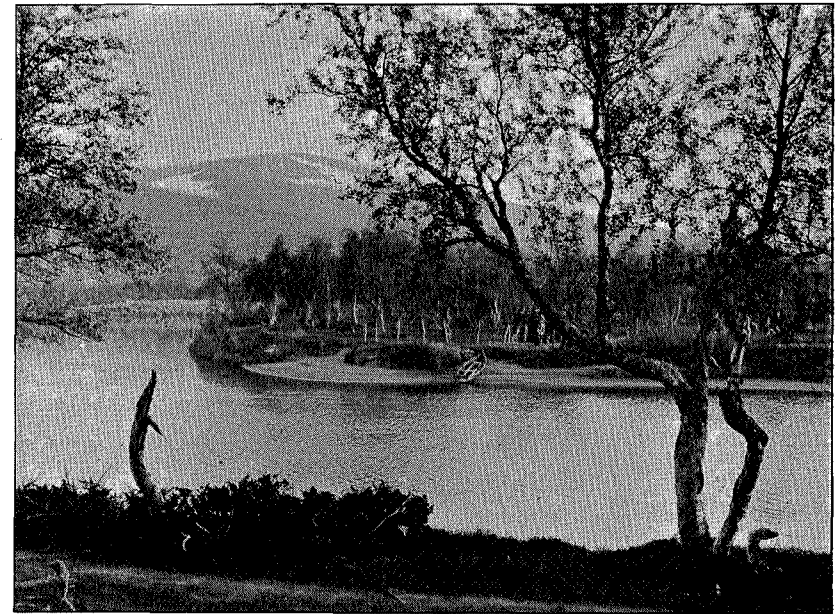
og her ofres — til parker og plantninger, statuer, bygninger, til byens forsiring. Men gjennom alle århundrer har hverken bygninger eller statuer, hverken parker eller plantninger vært byens beste smykke. Det har elven vært. Det er elven den dag idag.

Men hvorfor har den da alltid, siden menneskene bebyggde og forstyggde dens buskklædte og skogklædte bredder, vært holdt så uflidd? Og hvorfor holdes den, ovenfor den velutnyttede og pittoreske Elvehavnen, fremdeles så uflidd?

Selv så uflidd er den det vakreste byen har. Men hvad vilde den ikke bli om man imøtekom de muligheter som naturen her gavmildt byr byen? Om man med noen forholdsvis små grep

fjelget den og hjalp den til sin fulle rett som et enestående drag gjennom byen av karsk og livfull skjønnhet.....

Langs sine begge bredder har elven selv næsten ferdigbygget en strandpromenade. Ved fjære sjø kan en ihvertfall se at elven gjennom sine sandavleiringer er et langt stykke ivei med å virkeliggjøre den spasergang, lavt nede langs elvekanten, som er inntegnet på byplanen av 1912. Her skulde ikke overveldende meget

Parti fra Nea ved Nedalshytten, en mils vei fra Nidelvens kilder.

arbeid til for å få resten gjort, og så få plantet skråningene til med syrener og jasminer og hegg og hårdføre blomsterstauder, og piletrær på veikanten mot elven, med grenene hengende utover og sopende i elven, og noen benker hist og her.....

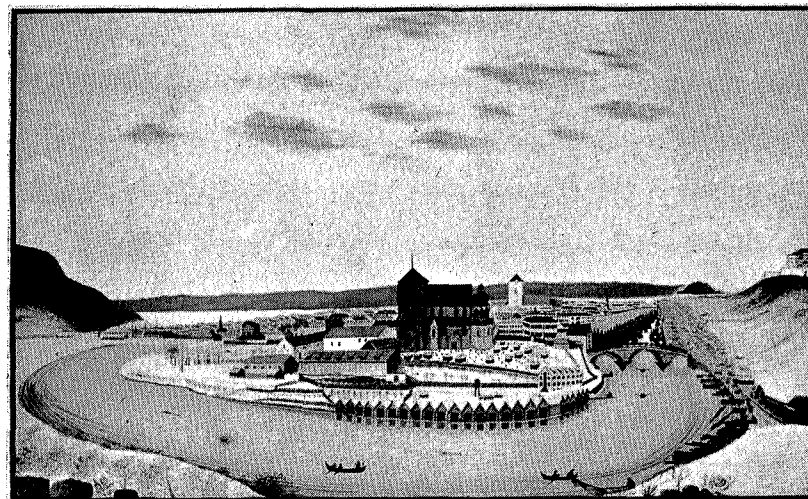
Da fikk vi, som Hokusai så Fujima, se domkirken og byen under en ny synsvinkel, nedenfra opad, og enhver kan lett overbevise sig om at denne nye synsvinkel vil bli både uvant, vakker og morsom.

Men elven har gjort mer enn å bygge på strandveien. Midt i sig har den bygget op tre eller flere sandaurer, vakre når de, smaragdgrønne i kveldslyset, dukker op. Kan vi ikke imøtekomme naturens anstrengelser også på disse punkter? Om vi tilfører disse sandaurene først noen få pramlaster stein og derefter noen få pramlaster jord, og planter der pil og hegg og syren og jasmin, så får elven snart tre øyer. Tre hemmelighetsfulle øyer. Tre fredede, naturfredede, øyer skulde det være. Ganske små og langstrakte, men med vikar og sivvokste bukter, små strømmende sund, stille strender og tørre stein, et delta, et litet arkipel, der elvens ofte så rike, men ennu husville, sjøfugleliv vilde finne hus og hygge og hekkeplass og vorde tallrike... Og hvor, i piletrærne, i heggen, i syrenene og i jasminene, når de vokser til, sangfuglene vilde finne podier for sin amoroso og sine hymner.....

Noen svært svær affære er det heller ikke, som Sverre Peder sen engang har foreslått, å demme op for elven ved bybroen.

Da vilde det ikke vare lenge før de første båthusene stakk frem og elven tilfulle åpenbarte sine, nu oversette, herligheter som tumleplass for sommerlig idrett, roere, elvseilere og andre. Og som startplass for dem som, to og to, med telt og fiskegreier, med lette flatbunnede prammer eller kanoer, vilde ro og stake og dra sig, på søndagsturer og feriefeder, opover elvens lange og vakre løp, fordi stryk og fosser. Kanskje helt op i Selbusjøen, kanskje over den og enda lenger, op i Tydalen. På opdagelsesreiser..... Helt op i Sverige for å avsoke Nidelvens fjerneste ut spring..... Også vinteridrett kunde der bli. Engelskmennene er ikke sene om å sette en avstiver over lignende elver, for sin sommer- og sin vinteridretts skyld, og det er makeløst hvordan en slik demning kan gi unge og eldre mot på elven og forplante sine virkninger helt op imot elvens fjerne kilder.....

Jeg vil ikke si mere her idag, men en herlighet uten like i Norges land kan Nidelven, frisk og funklende, bli for domens by. Det vil virke tilbake på hele byens utseende og det vil øke velbefinnendet i denne by — både de innfødtes og de fremmedes — når elven kommer til sin rett og heder blandt byens førende severdigheter.....

Elven og byen. Efter maleri fra ca. 1826 av Joh. Aas.

Men siste søndagen i september er der studenterkapproning mellom broene, mellom utvalgte båtlag fra Høiskolen og Det kgl. Fredriks, mellom båtlag fra hver avdeling og elvens øvrige roklubber. Og om kvelden, i septemberkvelden, er der båtkorso og fakeltog på elven. Ungdommens farvel til sommeren. Trafikken på de to broer er avsperrert en times tid. For adgangen løses efter gammel sed og skikk brotoll som går til korsoen og elvens idrettsforeninger..... De kommer roende rundt Nidarøy og nedover elven, i fantastisk overbyggede båter og på utsmykkede tømmerflåter, med fakler og ikke uten musikk. Og den siste båten i korsoen sleper efter sig en liten tømmerflåte, opbygd som en liten pyramide, og med en brennende tjæretønne på toppen. Det er fast skikk hvert år. Det er det siste bluss. Det er slutten på *den* sommeren.

Litt fest er på sin plass i gamle Norge og på Nidelven. Det samler, det gir rytme, det varmer og odler, det gjør livet gledeligere å leve i vår egen tid.

Christian Gierløff.